

Inhoudelijk verantwoording

Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden

2016-2019

Inhoudsopgave

Inleiding

De Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden

- Werkwijze
- Leeromgevingen in de regio
- Activiteiten en thema's
- Publicaties en communicatie
- Afstemming en bewaking van de voortgang

Periode 1: januari 2016 - december 2018

- Leeromgevingen
- Activiteiten en thema's
- Publicaties

Periode 2: januari 2019 - december 2019

Doorkijk naar de volgende periode

Inleiding

Voor u ligt de inhoudelijke verantwoording van de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden (hierna: Werkplaats) over de periode 2016 tot en met 2019. Deze periode volgt op de voormalige Wmo-Werkplaats Den Haag & Leiden, die in de periode 2014-2016 actief was. De oorspronkelijke subsidieperiode van 2016 t/m 2018 is verlengd met het jaar 2019. Dat jaar dient tevens als het overgangsjaar naar de nieuwe periode voor de Werkplaats 2020-2022. De Werkplaats is een regionaal samenwerkingsverband waarin verschillende partners werken aan maatschappelijke vraagstukken. De Werkplaats richt zich op uitdagingen binnen het gehele sociaal domein. Onderzoeks- en onderwijsinstellingen, gemeenten, partners in zorg- en welzijn en bewoners willen als lerende gemeenschap werken om zo tot meerwaarde te zijn voor sociaal professionals, beleidsmakers, docenten, studenten en bewoners. De trekkers van de Werkplaats zijn Hogeschool Leiden (Lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap) en De Haagse Hogeschool (Lectoraat Urban Ageing).

Perioden

De uitvoeringsactiviteiten van de Werkplaats zijn onder te verdelen in twee perioden:

1. Januari 2016-december 2018. In deze periode hebben de twee hogescholen samengewerkt met zes gemeenten (Den Haag, Leiden, Rijswijk, Zoetermeer, Katwijk, Alphen a/d Rijn) en verschillende werkveldpartners binnen de vijf thema's.
2. Januari 2019-december 2019. In 2019 is gewerkt aan een nieuw programma voor de nieuwe subsidieperiode 2020-2022.

Leeswijzer

Deze rapportage is opgedeeld naar periode. Per periode wordt uitgebreid stil gestaan bij de leeromgevingen en de overige activiteiten en thema's die zijn georganiseerd en ontwikkeld in de regio. Ten slotte zijn per periode relevante publicaties opgenomen. Het laatste deel bevat een doorkijk naar 2020-2022.

De Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden

Werkwijze

De werkplaats ontwikkelde gedurende de gehele periode een manier van werken waarbij een terugkerende structuur zichtbaar is. Het eerste halfjaar van 2016 heeft de Werkplaats gebruikt om de meerjarige regionale kennisagenda '[[link naar kennisagenda hier](#)]' op te stellen.

Vanuit het centrale thema integraal werken in de wijk zijn een vijftal brede en voor de praktijk relevante integrale thema's onderscheiden die de basis vormden voor de regionale kennisagenda:

1. Ontwikkeling professionaliteit in het sociaal domein
2. Jeugd en gezin
3. Stimuleren van eigenaarschap en actief burgerschap
4. Verbindingen versterken in het sociaal domein
5. Meten en weten in het sociaal domein

Het doel van de regionale samenwerking is op basis van het gezamenlijke werkprogramma al lerend van elkaar te komen tot samenwerking en afstemming rond deze integrale thema's en om te komen tot een grotere meerwaarde voor de verschillende doelgroepen, waaronder sociaal professionals, beleidsmakers, docenten, studenten en bewoners.

Het gaat hierbij om:

- ophalen van kennisvragen;
- bundelen van bestaande kennis(producten);
- analyseren van (eventuele) kennishiaten;
- bieden van gezamenlijke (praktijkgerichte) oplossingen die werken;
- opzetten en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek;
- ontwikkeling van nieuwe kennis(producten).

Leeromgevingen in de regio

De Werkplaats zit dicht op de uitvoeringspraktijk. Dat wil zeggen dat we meekijken, meedoen en meedenken met de praktijk. We creëren leeromgevingen zoals werkgroepen en werkteams waarin we een langere tijd rondom één thema samenwerken. Het streven is om daarin een afvaardiging te hebben vanuit de verschillende gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties, bewoner perspectief en onderwijs. Hierdoor kunnen we bestaande kennis ophalen en bundelen. De dynamiek van elke leeromgeving is steeds uniek. Elke leeromgeving bepaalt zelf op welke manier ze kennishiaten opsporen en analyseren om vervolgens te komen tot een passende leeromgeving. Over het algemeen genomen hebben de betrokkenen vanuit het onderwijs een trekkersrol en een procesondersteunende rol.

De principes van het transformatieleren, zoals geformuleerd door Stam en Wilkens¹, worden zoveel mogelijk geïntegreerd in de werkwijze binnen de leeromgeving. Deze principes zijn ontwikkeld binnen de Wmo-Werkplaatsen in Nederland.

De zeven principes van transformatieleren

1. Ervaringsleren: het primaat ligt bij de praktijk
2. Benutten van onzeker weten
3. Inductieve kennisontwikkeling
4. Benutten van spanningen en conflicten als vliegwiel voor leren
5. Boundary crossing: het stabiliseren van de transformatie
6. Discursieve betekenisgeving en actieleren
7. Kenniscreatie via dialogisch leren

Elke leeromgeving organiseert zijn eigen bijeenkomsten waarin doel en werkwijze wordt bepaald en bijgesteld. In deze bijeenkomsten worden overige activiteiten bepaald en taken verdeeld voor de uitwerking. Het onderlinge proces en de activiteiten creëren nieuwe kennis en daarmee leeropbrengsten. Deze worden gedeeld middels diverse publicaties en openbare, laagdrempelige bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten noemen we learningcommunity bijeenkomsten. Een formule waarbij opgedane kennis wordt gedeeld en waar bezoekers de gelegenheid krijgen om te ervaren wat de kennis kan betekenen voor de eigen praktijk.

¹ Stam, M., & Wilken, J. P. (2015). Zeven principes van transformatieleren. In A. Kooiman, J. P. Wilken, M. Stam, E. Jansen & M. van Biene (red.), *Leren transformeren* (pp.108-124). Utrecht: Movisie/Wmo-werkplaatsen.

Activiteiten en thema's

Naast de leeromgevingen organiseert de Werkplaats tijdelijke samenwerkingsverbanden rond thema's. Dit zijn vaak tijdelijke opdrachten met gemeenten, praktijkorganisaties of onderwijsinstellingen. De vraagstukken zijn herkenbaar voor de hele de regio. De werkwijze en de te realiseren opbrengst wordt van te voren afgesproken per gemeente en/of organisatie. De uitvoering is een wisselwerking tussen afvaardiging vanuit het onderwijs en afvaardiging van de betreffende gemeente/organisatie. De opgedane kennis en ervaringen worden middels publicaties en activiteiten gedeeld. Voorbeelden van deze activiteiten zijn focusgroepen, casuïstiekbesprekingen, workshops, leerkringen voor wijkteams en kenniscafés. Het kenniscafé is een openbare, toegankelijke vorm om kennis en ervaringen te delen, vragen uit de regio te agenderen en samen te zoeken naar oplossingsrichtingen in het sociaal domein.

Publicaties en communicatie

Gevoed door nieuwe inzichten en ervaringen ontwikkelt de Werkplaats diverse publicaties waaronder onderzoeksrapporten, artikelen in vakbladen en bijdragen aan boeken. Eveneens ontwikkelt de Werkplaats concrete producten voor de uitvoeringspraktijk en onderwijsmateriaal om leerpunten, oplossingsrichtingen en vaardigheden over te dragen. Voorbeelden zijn werkboeken, magazines, kennisclips, blogs, handreikingen en een casuïstiekbundel voor het onderwijs. De werkplaats heeft een eigen [website link hier]. De Website krijgt een update met nieuwsberichten, komende activiteiten en producten zoals rapporten en publicaties.

Afstemming en bewaking van de voortgang

Het faciliteren van het van en met elkaar leren vraagt regelmatige afstemming en bewaking van de voortgang. Van elke deelnemende partner wordt verwacht dat ze in de eigen organisatie zorgt voor draagkracht en afvaardiging. Deze afstemming gebeurt op verschillende niveaus.

MT	Samengesteld uit een lector, projectcoördinator, en directeurs van beide hogescholen. Aangevuld met een projectondersteuner en controller. Als team verantwoordelijk voor het faciliteren van het inhoudelijke en organisatorische proces. Het team bewaakt en draagt zorg voor de planning, het opstellen van de agenda en voor verslaglegging.
Docententeam	Per thema zijn verschillende docentonderzoekers betrokken, Deze zijn verantwoordelijk voor inhoud, proces en voortgang. Met enige regelmaat komen docenten, lectoren en coördinator samen om de inhoudelijke en procesmatige ontwikkelingen te bespreken.
Programmaraad	Een samenstelling van contactpersonen op tactisch niveau per betrokken gemeente en organisatie. Deze zijn de schakels binnen de organisatie en staan in verbinding met de praktijk en het beleid. Zij brengen rond de thema's de juiste personen naar voren en zijn verantwoordelijk voor de randvoorwaarden. De programmaraad is de eerste periode actief geweest en is vier keer bij elkaar geweest.
Consortium	Een samenwerking met afvaardiging op strategisch niveau per betrokken organisatie en gemeente. Doel is het organiseren van draagkracht binnen de organisatie en gemeente en het bespreken van voortgang. Inhoudelijk en organisatorische afspraken maken over optimaliseren van de samenwerking in de werkplaats. Het consortium is per regio drie keer bij elkaar geweest gedurende de beide periode.
Landelijke werkplaatsen	Samengesteld met vanuit elk van de veertien werkplaatsen een afvaardiging. Vanuit de Werkplaats is lector Suzan van der Pas afgevaardigd in het kernteam. Het landelijke platform stuurt deze periode aan op meer

uniformiteit in manier van werken bij de verschillende werkplaatsen. De voorzitter van de landelijke werkplaatsen heeft regelmatig gesprekken met VWS.

We hanteren presentielijsten waardoor we zicht hebben op in-kind uren van de samenwerkende partners. Het faciliteren van bijeenkomsten maakt dat er regiobrede aanwezigheid is van sociale professionals uit andere gemeenten en organisaties. De uiteindelijke optelling van deze bestanden is de input voor de LOR-verklaringen.

Periode 1: januari 2016 - december 2018

Leeromgevingen

Thema 1: Ontwikkeling professionaliteit in het sociaal domein

In de kennisagenda is de volgende leervraag geformuleerd: Welke competenties en kennis zijn nodig om in de toenemend complexe samenleving een goede professional in het sociaal domein te zijn? Hoe gaat dat in de toekomst zijn? Competentie- en kennisontwikkeling zijn belangrijk voor de professionalisering in het sociaal domein. De wisselwerking tussen beide is essentieel om in te kunnen spelen op veranderingen en de toenemende complexiteit van de samenleving.

Kennis- en leernetwerk Sociale Wijkzorgteams Den Haag

De doelstelling van dit kennis- en leernetwerk is (1) bijdrage aan scholing van medewerkers van de SWT's; (2) inrichten SWT-stageprogramma voor HBO-stagiaires; en (3) onderzoek naar de handelingspraktijk van het SWT, gericht op doorontwikkeling van de vraaggerichte integrale aanpak voor de SWT-doelgroep.

Ad 1 Bijdrage aan scholing professionals in wijkteams

In 2015 is vanuit de werkplaats een leergang voor professionals ontwikkeld ten behoeve van het werken in wijkteams. Daarop volgend is voor de gemeente Den Haag in 2016 en begin 2017 deze leergang voortgezet voor nieuwe professionals van wijkteams en is de leergang in aangepaste vorm aangeboden aan het coördinatieteam dat zich bezig hield met zorg aan statushouders. De docent-trainers hebben daarbovenop op verzoek van sociale wijkzorgteams maatwerkmodules verzorgd op het terrein van coaching en samenwerkingsvraagstukken.

In 2017 is voortgebouwd op de eerste leergang met een nieuwe leergang 'Samenwerken in de Wijk', voortkomend uit het gemeentelijk programma 'De Nieuwe Toegang Wmo'. Met een accent op interdisciplinair samenwerken in de wijk. Deze leergang Samenwerken in de Wijk is in 2018 per werkgebied aangeboden, met een eerste pilotronde voor twee wijken; Moerwijk en Laak-Molenwijk. De pilotmodule bestond uit een leergang van zes dagdelen. De uiteindelijke leergang had een omvang van vier dagdelen en is vanaf september 2018 met een gezamenlijke kick-off van start gegaan. Aan alle 13 werkgebieden van Den Haag is in de periode september 2018-mei 2019 deze leergang verzorgd aan medewerkers van het wijkservicepunt, het 'sociaal wijkzorgteam'/het 'sociaal wijkteam uitvoering' en overige sociaal hulpverleners in betreffend werkgebied. De leergang werd verzorgd door een team van zeven (oud-)docenten van De Haagse Hogeschool en Inholland Den Haag.

Gekanteld werken in Rijswijk, 2016-2017

De maatwerkmodule 'Gekanteld werken in het Sociale Wijkteam van Rijswijk' had in 2016 tot doel verder te bouwen op de ingeslagen weg van integrale samenwerking vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en te komen tot overeenstemming over hoe methodisch het werk zodanig uit te voeren zodat de doelstellingen van de sociaal wijkteams worden gerealiseerd. De aandacht ging in deze behoefte uit naar het gekanteld werken als centraal onderwerp. Vragen die hierbij aan de orde kwamen zijn: 'hoe krijg ik burgers in hun eigen kracht?' en 'hoe kan ik effectief het netwerk inzetten?'. Het bieden van inzicht in methodieken die hierbij passend gebruikt kunnen worden, kan de casemanagers in het sociaal wijkteam op weg helpen om deze vragen te beantwoorden. Het programma voor de leden van de twee wijkteams van Rijswijk bevatte vier bijeenkomsten van één dagdeel. Aansluitend is op de maatwerkmodule intervisie verzorgd aan de medewerkers van de sociale wijkteams.

Ad 2 Learning Community Samenwerken in de wijk, 2016-2019

De doelstelling van de learning community Samenwerken in de Wijk is om ervaringen uit te wisselen tussen over de rol en inhoud van het integraal, wijkgericht werken. De Learning Community dient om ervaringen tussen studenten, professionals en docenten uit te wisselen om daarmee bij te dragen aan de (kennisontwikkeling van de) innovatieve gebiedsgerichte beroepspraktijk. Sinds studiejaar 2016-2017 wordt binnen de werkplaats gewerkt aan het geregeld samenbrengen van stagiaires sociaal werk in sociale wijkteams in het werkgebied Den Haag & Leiden. Deze bijeenkomsten zijn doorontwikkeld naar een Learning Community en uitgebreid met stagiaires Verpleegkunde en Huisartsen in Opleiding. Het is van belang in de genoemde opleidingen, van huisarts tot sociaal werker, aandacht aan integrale samenwerking te besteden. In de stageperiode ontmoet de student de praktijk en de complexiteit van het samenwerken met de vele partijen. Juist dan is het deel uit maken van een Learning Community een welkome steun in de rug.

Ad 3 Actieonderzoek naar handelingspraktijken Sociale wijkteams Den Haag

In de regio Den Haag wordt in 2017 met een team samengesteld uit afvaardiging vanuit de gemeente Den Haag, Welzijn Xtra, de Sociale Wijkteams en een onderzoeker een actieonderzoek uitgevoerd bij een Sociale wijkteam. Dit onderzoek richt zich op de vraag hoe het primaire proces van toegang tot zorg en ondersteuning door de professionals in de sociale wijkzorgteams wordt ervaren.

Kennis- en leernetwerk Sociale wijkteams Leiden

De doelstelling van dit kennis- en leernetwerk is: (1) bijdragen aan het in beeld brengen van rendement/outcome en impact van Sociale Wijkteams; (2) stagiaires van de opleidingen van Hogeschool Leiden en de Haagse Hogeschool laten reflecteren op de ontwikkelingen in de Sociale Wijkteam; (3) onderzoek on the spot; en (4) ondersteuning op thema's: ondernemende houding, collectiveren.

Ad 1 Effecten calculator leerbijeenkomst van de sociale wijkteams Leiden 2019

Het doel van deze bijeenkomst was om samen te reflecteren op de praktijk van de Sociale wijkteams en samen te leren. De werkwijze was als volgt: in de binnenring: de bewoner, de SWT-casushouder, de ketenpartner(s) en in de buitenring zitten medewerkers van twee Sociale wijkteams. In de binnenring vond het gesprek plaats aan de hand van een afgesproken tijdlijn. Gesproken werd over de belangrijkste episodes in die tijd: de beleving/ervaring van de bewoner, wat de SWT en ketenpartner(s) deden en hun ervaringen. In dat gezamenlijke gesprek werd samen verkend wat anders had gekund. En we keken naar wat we van hoe-het-ging, kunnen leren. Daarbij werd het perspectief van de bewoner, de ketenpartner en het SWT steeds betrokken. Dit gesprek werd begeleid door twee procesbegeleiders en we gebruikten de methodiek de Effectencalculator als gespreksmethode. Een leerzame en inspirerende leerbijeenkomst.

Ad 2 Stagiaires van de opleidingen van Hogeschool Leiden en de Haagse Hogeschool geregeld bij elkaar brengen en met hen reflecteren op Sociale wijkteam ontwikkeling en thema's.

Dit is gebeurd in de Leernetwerkbijeenkomsten: die hierboven beschreven staan onder **Learning Community Samenwerken in de wijk, 2016-2019**

Ad 3 Onderzoek on the spot: onderzoek door onderzoekers van Hogeschool Leiden naar de praktijk van de Sociale wijkteams op onderwerpen bepaald door de coöperatie.

Resultaatgericht werken Sociale Wijkteams Leiden 2019

Het doel van het onderzoek was om zicht te krijgen op de manier waarop de sociaal wijkteams in Leiden invulling geven aan het resultaatgericht werken. Tegelijkertijd diende dit onderzoek, door het

geven van feedback en het aanbieden van handvatten aan de professionals, bij te dragen aan de ontwikkeling van het resultaatgericht werken.

Ad 4 Ondersteuning op thema's: Ondernemende houding

Aanpak armoede en schulden: in gesprek met ervaringsdeskundigen 2016-2017

Start van de scrumsessie om de aanpak armoede en schulden in Leiden te verbeteren, met het in beeld brengen van de klantreis aan de hand van gesprekken met ervaringsdeskundigen.

Conferentie armoede en schulden. 2018

In de stad zijn veel organisaties actief, zowel professioneel als vrijwillig, die samen naar mogelijkheden zoeken om armoede en schulden te voorkomen en tegen te gaan. De bijeenkomst bood ruim 220 beroepsbeoefenaren, vrijwilligers en studenten een podium om met elkaar uit te wisselen wat de stad aan mogelijkheden biedt en hoe we daar gezamenlijk optimaal gebruik van kunnen maken. De organisatie was in de gezamenlijke handen van de gemeente Leiden, de Stadsbank, Werk & Inkomen, Sociale wijkteams Leiden en Hogeschool Leiden: Werkplaats Sociaal Domein regio Den Haag & Leiden. In elf workshops volgde een verdiepingsslag op diverse deelterreinen. Op de Kennismarkt was informatie op te halen over diverse initiatieven, zoals de Voedselbank en een onderzoek door twee studenten over een passende werkwijze bij schulden in combinatie met stress, die de scriptieprijs Hogeschool Leiden kreeg. In de afsluiting verbonden deelnemers zich aan het uitvoeren van het 'Preventieplan, door te tekenen 'Ik doe mee tegen armoede en schulden in Leiden!' Er zal een vervolg komen op deze conferentie waarbij in samenwerking nieuwe stappen gezet worden aan de hand van het preventieplan.

Vervolg conferentie armoede en schulden. 2019

Op deze conferentie werden de afspraken van de conferentie in 2018 verder geconcretiseerd en verbonden met de uitvoering van het Preventieplan van de Stadsbank van de gemeente Leiden.

Kennis- en leernetwerk Sociale wijkteams Rijswijk

Gewerkt wordt aan het borgen van een gedeelde visie op de werkzaamheden en doelen van het sociaal wijkteam. Hierbij staat 'het gekanteld werken', en met name de doorontwikkeling hiervan, centraal.

Leven met schulden in Rijswijk, 2017-2018

Er komt steeds meer inzicht dat factoren als stress en mentale belasting van invloed zijn op zelfregulatie. Dit blijkt ook uit onderzoek naar armoede. De capaciteit tot zelfregulatie kan erdoor worden aangetast. Kortom, situationele factoren kunnen effect hebben op de mate waarin iemand in staat is om doelen te stellen voor de toekomst, zich daarop te focussen en er planmatig naartoe te werken, dat vol te houden en zich niet te laten afleiden. Dit zijn vermogens die altijd van pas komen, maar vooral wanneer het leven tegenzit, zoals bij baanverlies, een scheiding of problematische schulden. Juist dan is het zaak je kop erbij te houden. Helaas zijn dit nu net situaties die gepaard kunnen gaan met stress, en dus een negatief effect kunnen hebben op zelfregulatie. Juist wanneer redzaamheid van het grootste belang is, loopt iemand het meeste risico dat de daarvoor noodzakelijke vermogens worden aangetast. De hierboven beschreven theorie was de onderlegger voor een onderzoek onder inwoners van Rijswijk met problematische schulden, verzorgd door ca. 30 2^e jaars studenten sociaal werk van De Haagse Hogeschool. Deze mensen komen met uiteenlopende problemen bij het sociaal wijkteam of het sociaal loket van de gemeente. In studiejaar 2016-2017 zijn individuele vraaggesprekken gevoerd met inwoners van Rijswijk met problematische schulden.

Verbinden informele en formele netwerken

Verschillende werkveldpartners uit de regio Leiden hadden behoefte aan ondersteuning op de vraag van *Hoe collectiveren?* Medewerkers van SWT's en professionals werkzaam in de wijk zijn samen bezig om (nieuwe) vormen van het bijdragen aan gemeenschapskracht te ontwikkelen. In 2017 is een onderzoek uitgevoerd bij de Sociale wijkteam in Leiden rondom het thema collectiveren. Ook hebben meerdere studenten onderzoek gedaan over verschillende aspecten van collectiveren. Voor medewerkers van Kwadraad, voor docenten en studenten social work ontwikkelden we in 2018 een masterclass over nieuwe vormen van collectieveren in het sociaal werk en reflecteerden we op de kansen die collectieveren biedt voor onderwijs en praktijk.

Op zoek naar de nieuwe professional 2.0

Het project stond in het teken van professionalisering en competentieontwikkeling binnen het Nieuwe Welzijn. Doel van het project was inzicht krijgen in de competentieontwikkeling van sociaal werkers die deel uitmaken van de integrale teams op locaties. De methode ZOEKEN is een methode die die professionals gebruiken voor het versterken van de zelfredzaamheid en eigen organisatie van bewoners. Naar aanleiding van de ervaringen opgedaan binnen de wmo-werkplaats 2014-2015 zijn in 2016 – 2018 vervolgactiviteiten ontwikkeld rondom de procesvorming van werken in integrale teams. Dit bestond uit het plaatsen van stagiaires in de integrale teams van Laak Molenwijk en Mariahoeve en met hen reflecteren op het nieuwe werken, onderzoek doen naar de resultaten van werken met ZOEKEN en gevolgen voor professional handelen en het vanuit de werkplaats bieden van ondersteuning op thema's.

Het doel van bijeenkomsten met stagiaires was om de studenten aanbevelingen te laten formuleren voor de teams en Werkplaats Sociaal Domein. Binnen deze werkwijze hebben studenten en een onderzoeker op de werkplek meegelopen, geobserveerd en gegevens verzameld voor het onderzoek. Resultaten hiervan zijn onder meer verwerkt in een aantal bachelor – afstudeeronderzoeken.

Het nieuwe werken voor Welzijn Scheveningen 2018

Welzijn Scheveningen uitte behoefte naar ondersteuning in het beantwoorden van de vraag hoe de medewerkers de zelforganisatie van bewoners kunnen faciliteren. Vragen die daarbij aan de orde kwamen waren: Hoe ondersteun je vrijwilligers in het opzetten en uitvoeren van een groepsgerichte activiteit? Hoe laat je een groep zelf de leiding nemen? Hoe ga je om met kwetsbare groepen en hoe kun je ervoor zorgen dat gedrag constructief is? Om in de behoefte te voorzien werd een inventarisatie gemaakt van wat professionals in de praktijk doen aan het voorzien in een groepsgericht aanbod door burgers zelf. Welke hindernissen kwamen zij tegen, welke vragen, thema's en behoeften komen daaruit voort? Op basis van antwoorden op deze vragen is een ondersteuningsaanbod gemaakt op twee aspecten: - Ondersteuning bij het faciliteren van vrijwilligers in het opzetten en/ of uitvoeren van groepsgericht aanbod en – Ontwikkeling/innovatie: gezamenlijk met de professionals vaststellen wat de werkzame bestanddelen zijn in de samenwerking met de burger als zelforganisator.

Activiteiten en uitkomsten

- Vijf bijeenkomsten regio Den Haag Xtra wijkteams Op zoek naar de nieuwe professional 2016-2017.
- Twee Sociaal Werk HHS docentebijeenkomsten over methodiek Zoeken en 'op zoek naar de nieuwe professional, 2017-2018
- Tien leernetwerkbijeenkomsten Welzijn Scheveningen 2018
- Twaalf learning community samenwerken in de wijk bijeenkomsten in de periode 2016-2019
- Acht leergangen sociale wijkzorgteams Den Haag in periode 2016-2017

- Acht bijeenkomsten coaching en intervisie leden sociale wijkzorgteams in de periode 2017
- Vier leernetwerkbijeenkomsten maatwerkmodule intervisie Sociale wijkteams Rijswijk 2017
- Vier bijeenkomsten Rijswijk coaching en intervisie leden sociale wijkteams 2018
- Dertien leergangen Samenwerken in de wijk bijeenkomsten in de periode 2018-2019
- Vier leernetwerkbijeenkomsten actieonderzoek Sociale Wijkteam Den Haag in de periode juni – juli 2017
- Vier scrumsessie bijeenkomsten aanpak armoede en schulden regio Leiden in de periode december 2016 tot november 2017
- Leernetwerkbijeenkomsten resultaatgericht werken Sociale wijkteams Leiden in de periode september – december 2019
- Effectencalculator leerbijeenkomst Sociale wijkteams Leiden 2019

Activiteiten en thema's

Netwerkbijeenkomsten

13 juni 2018	Masterclass Collectiveren
4 september 2018	Kickoff Leergang Samenwerken in de wijk: Succesvolle vormen van leren en ontwikkelen in de praktijk
18 september 2018	Conferentie armoede en schulden
19 februari 2019	Vervolg conferentie armoede en schulden

Overige bijeenkomsten

Naast de netwerkbijeenkomsten zijn tal van workshops en andere bijeenkomsten georganiseerd.

12 oktober 2017	Lectorale rede HL: Sociale innovatie, verre van eenvoudig
8 november 2017	Conferentie Werkplaatsen Sociaal Domein: workshop samenwerken in het sociaal domein
21 november 2017	Gastcollege Activite ZIN: Beter samenwerken in de wijk
28 november 2017	Lezing Sociale wijkteams Den Haag Inspiratiedag: Beter samenwerken in de wijk

Onderwijs

De Werkplaats is op verschillende manier aangesloten bij het onderwijs en van waarde geweest voor studenten. Verschillende betrokkenen, zowel vanuit de hogescholen als praktijkorganisaties, hebben gastcolleges gegeven op het hbo. De studenten zijn afkomstig van de Bachelor-opleidingen Social Work en Toegepast Psychologie, als ook Verpleegkunde. De kennis die vanuit de Werkplaats is opgebouwd over het werken nieuwe stijl heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het inrichten van het nieuw curriculum van de opleiding Sociaal Werk aan Hogeschool Leiden en de Haagse Hogeschool. Bijvoorbeeld in de Haagse Hogeschool module 'leven met schulden' hebben 30 studenten onderzoek gedaan naar het leven met schulden in Rijswijk.

Daarnaast fungeert de Werkplaats als praktijkopdrachtgever voor derdejaars onderzoeksprojecten van de opleiding sociaal werk van Hogeschool Leiden en De Haagse Hogeschool.

19 april 2017	Gastcollege MWD: collectiveren in het sociaal domein
3 mei 2017	Lezing The changing face of social work in the Netherlands (HHS). Visit August-Aichhorn-Institute of Social Work, University of Applied Sciences Joanneum, Austria
14 juni 2017	Lezing The changing face of social work in the Netherlands (HL). Visit Evangelische Hochschule Darmstadt, Germany

- 4 oktober 2017 Gastcollege minor gehandicaptenzorg (SPH): Sociale Innovatie in een veranderend sociaal domein
- 12 december 2017 Gastcollege Duaal politie TP: Sociale innovatie, verre van eenvoudig

Scripties

- Huisman, B. (2018). Het nieuwe werken. Integraal werken in Laak, Den Haag
- Feijenbuik, Y. (2019). De werkzame bestanddelen van de Learning community.
- Otte, L., & Schatte Olivier, E. van der (2018). Teamwork is dreamwork: De voorwaarden voor collectivering.
- Henkes, C. (2019) Vormen van steun voor huishoudens met schulden in Rijswijk.
- Van Leeuwen, G. (2017). Competenties MOOI in ZOEKEN: Op welke wijze zet het integrale team van stichting MOOI de tien Wmo-competenties in, in het werken met de methode ZOEKEN?
- Marusenko, S. (2017). Kan iemand mij misschien helpen?! Op zoek naar de professional 2.0. Haagse Hogeschool
- Schlingmann, B. (2018). Ouderbijeenkomsten en lichte opvoedvragen. Steun aan elkaar?: Een onderzoek naar de werkzame groeps-elementen van het Baby & Peuter café in de gemeente Kaag en Braassem. Hogeschool Leiden
- Schotman, T. (2019). Persoonlijk groeien in groepen. Collectiveren van hulpverlening voor de cliënten van wijkteam Bos- en Gasthuis. Hogeschool Leiden
- Sollie, M. de, & Vries, M. de (2018). Kwetsbaar en krachtig, kan dat?: Een onderzoek naar de eigen kracht benadering binnen de sociale wijkteams in Leiden. Hogeschool Leiden
- Verbaarschot, P. (2018). Samen strijden naar empowerment en zelfredzaamheid: een onderzoek naar de effectiviteit van Haags ZOEKEN. Haagse Hogeschool
- Vuyk, K. (2018). Op zoek naar de nieuwe professional. Integraal werken in Laak, Den Haag
- Zdanciute, I. (2017). Op zoek naar de nieuwe professional 2.0. Haagse Hogeschool
- Zeelen, A. (2017). Op eigen benen staan, wie wil dat nou niet?! Op zoek naar de professional 2.0. Haagse Hogeschool

Publicaties

- De Lange, G. (2019). *Resultaatgericht werken Sociale Wijkteams Leiden*. Rapport
- De Lange, G. (2019). *Planbesprekingen*. Factsheet.
- De Lange, G. (2019). *Ondersteuningsplannen*. Factsheet.
- De Vries, I., & Van der Pas, S. (2018). *Hoger beroepsonderwijs en sociale innovatie: over hun bijdrage voor elkaar*. In Dagevos, H, Walraven, G., Karre, P. (Eds.), *Sociale Innovatie in de praktijk* (pp. 151-163). Uitgeverij Van Gorcum BV, Assen.
- De Vries, I., (2016) *Reflectie op het spanningsveld van leren van zelfregie door de sociale wijkteams in Leiden*. Paper in het kader de masterclass *Zelforganiserend vermogen en vitaliteit in organisaties*, G. Donkers. Oktober 2015.
- Rowaan, R., Touzani, F., & Van der Pas, S. (2017). *Hoe collectiveren? Een onderzoek naar het wat, hoe en waartoe van collectiveren in de sociaal wijkteams in Leiden*. Onderzoeksrapport
- Sol, M. & Van der Pas, S. (2016). *Op zoek naar de nieuwe professional: professionalisering en competentieontwikkeling in het nieuwe welzijn*. Rapport.
- Van der Pas, S. (2017). *Sociale Innovatie, verre van eenvoudig*. Lectorale rede. Hogeschool Leiden.

Thema 2: Jeugd en gezin

In de kennisagenda is de volgende leervraag geformuleerd: Hoe kunnen we alles waarmee kinderen en hun gezinnen in het sociaal domein te maken hebben ontschotten? Waar zitten de knelpunten? Wat zijn oplossingen/oplossingsrichtingen?

De Werkplaats had zich voorgenomen om met de volgende onderwerpen aan de slag te gaan: jeugdteams, (kwetsbare) jongere 17-27, Integraal PGB en Talentcoaching van jongeren. Niet al deze thema's hebben geleid tot concrete resultaten, omdat deze thema's voor verkend zijn met de betrokken partners.

Onderzoek en ondersteuning Jeugdteams

De Effectencalculator voor het Sleutelnetwerk Leiden 2017

Het Sleutelnetwerk is het netwerk van professionals uit het jeugd- en sociale domein in Leiden, waar ook gemeente bij betrokken is, om ingewikkelde cases gezamenlijk op te lossen. Wij hebben daar de methodiek van de Effectencalculator geïntroduceerd en helpen toepassen op cases van Exposure, JGT en de aanpak Snelle Hulp bij Schulden.

Monitor jeugd gemeente Leiden 2018-2019

Voor de Raad van de gemeente Leiden waren we betrokken bij het onderzoek naar welke kenmerken de gemeentelijke monitor jeugd(zorg)beleid moet krijgen, om voldoende en reële sturingsinformatie te bevatten, zodat de Raad daadwerkelijk is staat is om het jeugd(zorg)beleid van het B&W te kunnen controleren en bijsturen.

Activiteiten en uitkomsten

- Vijf leernetwerkbijeenkomsten Effectencalculator voor het Sleutelnetwerk Leiden
- Vier aantal bijeenkomsten Monitor Jeugd(zorg)beleid gemeente Leiden

Activiteiten en thema's

Onderwijs

Scripties

- Van Roon, S. (2017). Uitstroom jongeren vanuit de VSO scholen naar de arbeidsmarkt.
- Vonk, C. (2017). Aansluiting van werkgevers en schoolverlaters van VSO scholen.

Thema 3: Stimuleren van eigenaarschap en actief burgerschap

Het doel van dit thema was te onderzoeken onder welke voorwaarden burgers actief en blijvend hun sociale omgeving gaan versterken. Onderwerpen als betrokkenheid, empowerment en de voorwaarden waaronder deze voorgegeven worden door bewoners en de rol van sociale professionals daarin werden verkend.

Vernieuwende initiatieven

Duurzaam Actief Burgerschap ontwikkelen methoden en toepassingen in Leiden 2016

Verzamelen en betrekken van bewezen interventies om duurzaam actief burgerschap te versterken. We betrokken hierbij publicaties van Movisie en de WRR. Dit werd uitgevoerd samen met de gemeente Leiden, JES Rijnland, JSO, Seinpost adviesbureau, en de coördinatoren van de Sociale Wijk Teams.

Duurzaam Actief Burgerschap najaar 2016

Wat zijn de factoren die bepalen of bewoners in de Merenwijk in Leiden wel of niet meegaan doen met BUUV? In gesprek met bewoners in 2 flats over BUUV

Advies hoe BUUV beter te promoten en meer gebruikers van BUUV te werven.

Huis aan huis aangebeld in de Slaaghwijk, in gesprek, groot deel van de mensen kenden buuv niet.

Advies mond op mond reclame. SWT gaan doen. Ambassadeurs getraind in het werven van nieuwe gebruikers. Onbekend maakt onbemind, veel laten zien, praten. Persoonlijk contact.

Voor BUUV heeft de werkplaats samen met JSO een video gemaakt en is er aanvullend door studenten onderzoek gedaan.

Duurzaam Actief Burgerschap najaar 2017

Onderzoek naar wat bewoners van Leiden gelukkig maakt. Interviews in straten op huisnummers 13 Aanbellen op alle huisnummers 13 in wijken in Leiden. Wat maakt je gelukkig en met welk ding dat jou gelukkig maakt wil je op de foto. Dit heeft geleid tot een kleine tentoonstelling in het museum van Volkenkunde en een boekje. Voorbeelden van wat gelukkig maakt: vrienden, familie, reizen.

Duurzaam Actief Burgerschap, najaar 2019

Onderzoek naar hoe bewoners in de Merenwijk de energietransitie beleven en onder welke voorwaarden zij daarbij betrokken willen worden. Een actueel thema. De bewonersgroep Duurzame Energie Merenwijk kreeg meer zicht op wat bewoners willen en kunnen doen om bij te dragen aan de energietransitie.

Werkveld bijeenkomst Toegepaste Psychologie 14 juni 2016

Deze interactieve avond werkten we aan de afstemming tussen vragen uit het werkveld waar toegepaste psychologie studenten stage lopen en gaan werken na hun afstuderen en de werkplaats sociaal domein. Afspraken rond Onderzoek en ondersteuning werden gemaakt.

Keynote Marktplaats voor Doen vermogen. 19 april 2018

We hebben voor belangstellenden en sociaal ondernemers in het Westland een toepassing gemaakt van het WRR rapport over Doen vermogen. Daarin laten we zien hoe je beperkingen in het doen vermogen herkent. Ook leggen we het verband met armoede en schulden en hoe je als professional doen vermogen kan herstellen.

Masterclass Doen vermogen voor Patijnenburg 2018

Masterclass over Doen-vermogen en het betrekken van bewoners bij wijkontwikkelingen
Voor professionals en bewoners

Werkgevers zijn doeners bij uitstek. Zij beschikken over groot Doen-vermogen. Naast cognitieve vermogens zijn actiegerichtheid en het hanteren van stress van groot belang voor succes. In deze inspiratiesessie zal worden ingegaan op wat Doen-vermogen bedreigt en hoe je Doen-vermogen versterkt. Zowel vanuit de optiek van werkgevers als bij werknemers. Doen-vermogen kan bijdragen aan geluk op het werk. Er was voldoende ruimte om met elkaar uitgebreid in gesprek te gaan.

Wijkgerichte visie ontwikkelen Alphen aan den Rijn – Tom in de Buurt 2017

In een intensief en interactief scrum proces hebben we TOM in de Buurt geholpen om haar missie en visie te concretiseren. En zo handen en voeten in de uitvoering van hun praktijk te geven waardoor TOM in de buurt ook haar impact meer zichtbaar maakte.

Sociaal ondernemen in Katwijk

Er is onderzoek gedaan bij in totaal 104 Katwijkse ondernemers over de motieven om lokale, maatschappelijke initiatieven te ondersteunen. Uit de resultaten blijkt dat Katwijkse ondernemers voornamelijk financiële sponsoring bieden aan lokale verenigingen en evenementen. Daarnaast steunen ze ook de lokale economie door lokaal in te kopen en medewerkers uit de omgeving aan te nemen. De grootste motivatie is dat de meeste ondernemers het (persoonlijk) noodzakelijk vinden voor de samenleving om lokale initiatieven te steunen.

Wijzer in de Wijk: ontwikkelen integrale gezondheidsplannen voor wijken in Leiden, Alphen aan de Rijn en Den Haag 2019

Drie gemeenten stellen in co-creatie met inwoners en lokale partners een integrale wijkgerichte gezondheidsaanpak op en voeren die uit om gezondheidsachterstanden terug te dringen. Doelgroep zijn inwoners met gezondheidsachterstand in wijk Stevenshof (gemeente Leiden), wijk Alphen Noord (gemeente Alphen aan den Rijn) en wijk Zuidwest (gemeente Den Haag).

Het samenwerkingsverband bestaat uit procesbegeleiders gemeenten, academische werkplaats publieke gezondheid, werkplaats sociaal domein, GGD Haaglanden, GGD Hollands Midden, Zorgbelang Zuid Holland en RIVM. Zij verkennen wat inwoners in de drie wijken belangrijk vinden en sluiten hierop aan met erkende interventies. Dit gebeurt in twee fasen: Fase 1: opstellen integrale wijkplannen met en door inwoners (2018 – 2019). Fase 2: uitvoeren van plannen met een mix van erkende interventies die bij de drie wijken passen (2019 – 2022). Versterken van integrale aanpak en samenwerking in gemeenten zijn van belang in het project.

Activiteiten en uitkomsten

- Learning community bijeenkomsten Wijzer in de wijk, totaal acht bijeenkomsten in gemeente Leiden, gemeente Alphen aan den Rijn en gemeente Den Haag, 2019
- Zes bijeenkomsten kernteam Tom in de buurt in de periode februari-april 2017

Activiteiten en thema's

Netwerkbijeenkomsten

14 juni 2016	Werkveldbijeenkomst Toegepaste Psychologie
26 oktober 2017	Workshop Samen leren en innoveren in de wijk: wat werkt wel en wat niet?, Kennismarkt Sociaal Domein Den Haag
19 april 2018	Presentatie Marktplaats voor Doen vermogen, Westland
25 september 2018	Masterclass Doen vermogen en het betrekken van bewoners bij wijkontwikkelingen

Onderwijs

De Werkplaats fungeert als praktijkopdrachtgever voor de minor Sociaal Ondernemen van de opleiding Sociaal Werk en Toegepast Psychologie van Hogeschool Inholland. In deze minor doen studenten in groepsverband kleinschalig onderzoek binnen een thema dat speelt binnen de Werkplaats.

Scripties:

Fadaoua el Fakrouni	Eigenkracht benadering SWT
Hamza el Wali	SWT Hillegom, Lisse en Noordwijk
Chaima ben Haddou	Idem
Mariska Molenaar	Actieve burgers Tuinstad
Femke Swan	Jeugdzorg in de gemeente Haarlemmermeer
Rebecca de Graaf	Voorlichting Croqger
M. Lommelaars	De professional als kweker

- Blik, A. & Horn P. (2019). Waarom moeilijk doen als het samen kan: een onderzoek naar burenhulp in de Maredijkbuurt te Leiden. Hogeschool Leiden
- Caspers, N. (2017). Katwijks Ondernemerschap: onderzoek naar de motieven van Katwijkse ondernemers om lokale, maatschappelijke initiatieven te steunen
- Kastelein, A. (2017). A simple Hello could lead to a million things: afstudeeronderzoek over wat het buurtplatform BUUV betekent voor het sociale netwerk van mensen die er gebruik van maken. Hogeschool Leiden
- Ravesteijn, M. (2018). Ondernemende vaardigheden bij mensen met een mbo2 opleiding: behoeftes van werkgevers. Haagse Hogeschool
- Freeke, R. (2018). Werken aan leren, leren van werken. Hogeschool Leiden
- Van der Wal, G. (2016). Samenwerking in de Merenwijk: van een zorgsamenleving naar een zorgzame samenleving.
- Warmenhoven, M. (2016). Het sociaal ondernemersklimaat van gemeente Katwijk: een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van de gemeente ambtenaren en de sociaal ondernemers van Katwijk. Hogeschool Leiden
- Van Wort, C. (2017). Beter een goede BUUV: de ontwikkeling van een voorlichting over de voordelen van burenhulp- en contact. Hogeschool Leiden

Publicaties:

- De Vries, I. (2016). *Factsheet: Duurzaam Actief Burgerschap*. Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden.
- Rowaan, R., De Vries, I., & Van der Pas (2017). *Katwijks Ondernemerschap: de motieven van Katwijkse ondernemers om lokale, maatschappelijke initiatieven te steunen*. Onderzoeksrapport.
- Van der Pas, S. (2019). *Bloeiend Zuid-West: Professioneel handelen in een innovatief wijk-project*. Factsheet.

Thema 4: Verbindingen versterken in het sociaal domein

In 2016 was de leervraag op welke wijze de decentralisaties in het sociaal domein het beste met elkaar verbonden konden worden. In deze fase is gezocht naar de verbindingen informele/formele zorg, welzijn/Wmo en Wmo/ZvW - wijkzorg en eerstelijnszorg ten behoeve van kwetsbare mensen en/of ouderen. Samenwerking met andere disciplines uit het sociale domein, de eerste lijn en het sociaal wijkteam is geboden, en het is van belang om hierbij na te gaan of het aanbod of de vernieuwing ook daadwerkelijk aansluit bij behoeften van de doelgroep en de professionals. Binnen dit thema heeft de Werkplaats met haar partners gekeken naar de opbrengsten van een proef met integrale zorgverlening aan kwetsbare ouderen waarbij wijkverpleging en huishoudelijke hulp samen werden georganiseerd als een integraal aanbod. Hiernaast zijn behoeften van ouderen geïnventariseerd aan ondersteuning vanuit diverse domeinen. Tot slot, zijn werkzame aspecten van pilots ten behoeve van het stimuleren van participatie en het langer zelfstandig wonen bij ouderen beschreven.

Ouderen in stedelijk context, kwetsbare ouderen en ouderen en dementie

Het bevorderen van de fysieke en sociale omgeving is van belang om de gezondheid en participatie van ouderen in de samenleving te optimaliseren. Met de vergrijzing neemt het aantal thuiswonende ouderen met lichamelijk en/of psychosociale problematiek toe. Integrale zorg verlenen samen met andere disciplines uit het sociale domein, de eerste lijn en het sociaal wijkteam is geboden. Omdat het onderscheid tussen zorg en welzijn voor de oudere zelf minder relevant is, groeit op buurtniveau een noodzaak van domein overstijgende samenwerking ten behoeve van kwetsbare ouderen in de thuissituatie.

Netwerkgang bij ouderen

De focus ligt hierbij op het ondersteunen van (kwetsbare) ouderen in hun behoeften zodat zij grip houden op hun eigen situatie. In dit netwerk zitten zowel professionals als alle andere voor de oudere relevante personen. Voorbeelden hiervan zijn organisaties als Transmuralis, zorgaanbieders van thuiszorg en intramuraal zorg en aanbieders van welzijn, gemeentes en Ouderenberaad Zuid-Holland Noord.

Project Verzorgd thuis (2016-2017)

In Zoetermeer is in 2016 de proeftuin Verzorgd Thuis gestart waarin de huishoudelijke hulp en enkelvoudige zorg met elkaar werden verbonden voor de ouderen die thuis wonen. In de proeftuin werkten de gemeente Zoetermeer, Vierstroom Hulp Thuis en Vierstroom Zorg Thuis (Fundis) samen met toestemming van zorgverzekeraars CZ en Menzis. Samen willen zij op zoek gaan naar een andere manier van afstemming van huishoudelijke hulp, vormen van verzorging en begeleiding. Het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap is gevraagd om het project te evalueren.

Vitaal en Langer Zelfstandig (2017-2018)

Met het Ouderenberaad Zuid-Holland Noord is binnen de WSD een onderzoek uitgevoerd om de meningen van ouderen in de regio Leiden (Leiden, Oegstgeest, Voorschoten, Leiderdorp en Zoeterwoude) te achterhalen op het vitaal blijven van ouderen en hun percepties op het langer zelfstandig wonen. Het heeft geleid tot een advies voor gemeenten, instellingen in zorg en welzijn en andere betrokken partijen.

Vanuit dit project zijn in 2019 vervolgacties uitgezet, die in 2020 zijn uitgevoerd. Zo is besloten tot een meer visuele weergave van langer blijven wonen in de eigen wijk, door het opzetten van een filmproject. Hierin hebben 7 ouderen met behulp van professionele ondersteuning van de Bromet filmstudio laten zien wat zij voor hun wijk belangrijk vinden. dit project loopt nog door. Hiernaast is de Werkplaats verbonden met het platform Langer Thuis van de gemeente Leiden waar partners van zorg en welzijn en ouderenvertegenwoordigers zitting hebben.

Ketenaanpak dementie

Dementie is een aandoening waarbij netwerkzorg van belang is. De vraag is hoe de afstemming tussen mantelzorgers en zorg- en welzijnsprofessionals (zowel binnen als buiten sociaal wijkteams) kan worden verbeterd. Daarnaast is er landelijk en regionaal behoefte aan vroegsignalering van dementie en psychosociale problematiek bij ouderen.

Werkwijze Signaleren Niet plus gevoel (2017-2018)

Begin 2016 is vanuit de Werkplaats Sociaal Domein, i.s.m. Libertas Leiden, Activite, Radius, Transmuralis, GGD Hollands Midden, en het Ouderenberaad, een project ontwikkeld voor scholing van vroegsignalering van dementie en psychosociale problematiek bij ouderen. Deze scholing gebeurt met het pakket "Signaleren van Niet Plus Gevoel (2014) dat is ontwikkeld door de GGD Hollands Midden, Transmuralis, Steunpunt Huiselijk Geweld en zorgaanbieder Groot Hoogwaak. De werkwijze *Signaleren Niet Plus Gevoel* is een hulpmiddel voor het signaleren van psychosociale problematiek bij ouderen (van der Zouwe, van Herten & Horsten, 2014). Deze is verder ontwikkeld en uitgevoerd met partners binnen de Werkplaats. Vrijwilligers en professionals zijn getraind in het signaleren van psychosociale problematiek bij ouderen en er is een plan van aanpak ontwikkeld om signalen op te kunnen volgen

In 2018 zijn trainingen gehouden met vrijwilligers en (laaggeschoolde) professionals in zorg en welzijn in de regio Leiden. Managers en coaches ontvingen Informatie over borging van de werkwijze binnen organisaties en teams op het melden en opvolgen van signalen in hun organisatie. Tevens heeft een evaluatieonderzoek naar effecten en verbeterpunten plaatsgevonden met de getrainde vrijwilligers en professionals en met managers van betrokken organisaties en instellingen.

Ouderen in stedelijke context

De gemeente Den Haag is sinds 2014 een door WHO erkende 'seniorvriendelijke stad'. Dit concept is met name vanuit het stadhuis uitgedragen, in wisselwerking met vele partners en in verschillende constellaties. De werkplaats heeft in de vormgeving van dit concept en de verbinding met burgers een actieve rol gespeeld. Dit spitste zich toe op drie hoofdtaken; participeren in het platform monitoring seniorvriendelijke stad Den Haag, de gemeente Den Haag adviseren over het te voeren beleid en het mee-organiseren van de maand van vitaliteit, welke jaarlijks in oktober plaats vond.

Documentaire maken met ouderen Den Haag, 2017-2019

In het kader van Den Haag Seniorvriendelijke Stad is zowel in 2017 als in 2019 een workshop documentaire maken door senioren georganiseerd. Aan deze workshops hebben 22 (2017) en 18 (2019) ouderen deelgenomen, in leeftijd uiteenlopend van 63 tot 90 jaar; 18 vrouwen en 22 mannen. Zij hebben in één week tijd alle fasen van het maken van een documentaire doorlopen, duo's gevormd en samen een documentaire gemaakt over een jaarthema. In 2017 was dat 'mijn seniorvriendelijke stad' en in 2019 'betekenisvol zijn'. Deelnemers zijn geworven via het wijdvertakt netwerk in Den Haag, via de Stedelijke Ouderen Commissie en een oproepje in De Posthoorn, een huis-aan-huisblad. De video's zijn aan de gemeente gepresenteerd ter verdere ontwikkeling van het seniorvriendelijk Den Haag en maken deel uit van het onderwijs in de minor Oud is HOT (2017 en 2018). De documentaires zijn te bekijken op de website <http://www.seniorvriendelijkdenhaag.com/>

Participatie van ouderen; Stedelijke Ouderen Commissie Den Haag 2019

De Haagse Stedelijke Ouderen Commissie maakte zich zorgen over het bereik van alle voorzieningen die er zijn voor senioren. Gemerkt dat een deel van de senioren niet bereikt wordt en met name de

senioren die later in Den Haag zijn komen wonen: de Hagenaars met een migratie achtergrond, maar ook de senioren opgenomen in een verzorgings- of verpleeghuis vanwege fysieke of mentale gebreken. In Den Haag, maar ook elders, signaleren we dat niet ieder inwoner van de stad zich op dezelfde wijze betrokken voelt bij de samenleving. Senioren, meestal van niet-Nederlandse herkomst, zijn soms niet gewend aan de structuren van deze samenleving. Door herkomst, een beperkte opleiding en andere samenlevingspatronen staan zij deels aan de zijlijn. Den Haag wil graag een leefbare stad zijn voor alle inwoners. De werkplaats heeft een handleiding samengesteld om deze participatie in beeld te brengen.

Activiteiten en uitkomsten

- 14 bijeenkomsten Verzorgd Thuis in de periode januari 2017-2018
- 16 bijeenkomsten Langer Zelfstandig wonen in de periode januari 2017-2018.
- Vijf bijeenkomsten Ouderenberaad Filmproject Tuinstad, periode 2019
- Zes bijeenkomsten Signaleren Niet Pluis in de periode 2017-2018
- Dertien bijeenkomsten platform seniorvriendelijke stad 2017-2019

Activiteiten en thema's

Netwerkbijeenkomsten

26 mei 2016	Presentatie Netwerkgroep bij thuiswonende ouderen met dementie, ZorgPact bijeenkomst Leiden
30 juni 2016	Presentatie voor Klankbordgroep Transmuralis: Netwerkgroep bij ouderen met dementie
1 december 2016	Presentatie Platform Allochtonen Ouderen Den Haag: De senior vriendelijke stad Den Haag
13 februari 2017	Masterclass wijkverpleegkundigen: De positie van wijkverpleegkundigen in het sociaal domein
7 november 2017	Conferentie Transformeren moet je DOEN!
8 november 2017	Workshop: <i>Co-creatie en co-research met ouderen: praktijkervaringen en tips.</i> Landelijk Werkplaatsen Sociaal Domein Conferentie
15 februari 2018	Bijeenkomst Vitaal en Langer Zelfstandig met wethouders en stakeholders van de regio Leiden over de uitkomsten van het onderzoek en de aanbevelingen voor beleid.
5 juli 2018	Kennisfestival "Oud en Wijs genoeg?"

Overige bijeenkomsten

11 februari 2016	Geriatriedagen Den Bosch: Symposium Sleutel disciplines in de zorg aan huis moeten samenwerken
1 september 2016	Presentatie NCCA Washington: The Hague Age Friendly City
23-27 juli 2017	IAGG San Francisco, USA: Engaging ageing communities as co-creators of social support and care
3 oktober 2017	Presentatie International Age-friendly conference, The Hague: Societal changes and how older people can influence these changes
25 oktober 2017	Leids Onderwijs Festival workshop co-creatie en creatief denken

Onderwijs

De Werkplaats fungeert als praktijkopdrachtgever voor afstudeeropdrachten van de opleiding Toegepaste Psychologie, en de opleiding Sociaal Werk van Hogeschool Leiden en de Haagse Hogeschool. Daarnaast is De Werkplaats ook opdrachtgever voor derdejaars-

onderzoeksprojecten binnen de minor *Verbeteren en vernieuwen van zorg*. In de opleidingen doen studenten kleinschalig onderzoek binnen een thema dat speelt binnen de Werkplaats.

6 maart 2017 Gastcollege MWD (HHS): Effectief samenwerken in de wijk

16 maart 2017 Inspiratielunch docenten Faculteit Gezondheidszorg: Interprofessioneel leren

14 juni 2017 Gastcollege HBO-V MGZ: Effectief samenwerken in de wijk

Scripties

- Hofland, T. (2017) *Proeftuin Verzorgd Thuis: Een innovatieve manier van zorgverlening*. Pedagogische hulpverlening, Haagse Hogeschool.
- Schreuder, R. (2017) *Langer zelfstandig thuis: kwalitatief onderzoek onder ouderen*. Minor verbeteren en vernieuwen van zorg, Verpleegkunde, Hogeschool Leiden.
- den Bleker, F. (2017) *Effecten welzijnsbezoek 75-plussers in de Merenwijk. Minor verbeteren en vernieuwen van zorg Verpleegkunde*, Hogeschool Leiden.
- Jansen, B. (2018) *Het signalerend huisbezoek volgens ouderen zelf*. student *Maatschappelijk werk en Dienstverlening*, Hogeschool Leiden.
- Joustra, S. (2018) 'Je kijkt pas in de handleiding wanneer je eraan toe bent'. De ervaringen van ouderen (met een lage SES) met het signalerend huisbezoek van Radius. student *Maatschappelijk werk en Dienstverlening* Hogeschool Leiden.
- Gort, D. (2018) Posterpresentatie: *Een casestudie naar de bijdrage van een Eigen Kracht-conferentie bij dementie*. Student *Toegepaste Psychologie*. Hogeschool Leiden.
- Hooijmans, S. (2016). Wie helpt mantelzorgers? Een onderzoek gericht op de ervaringen van mantelzorgers van ouderen met dementie met betrekking tot respijtzorg binnen de regio Leiden. Hogeschool Leiden
- Hagendijk, R. (2017). Vergeten mensen: de zoektocht naar betere ondersteuning voor mantelzorgers. Hogeschool Leiden.
- Noordmeer, L. (2018). Signaleren niet plus gevoel bij ouderen.
- Perdok, L. (2018). Verbinden van zorg en welzijn ten bate van ouderen: een onderzoek gericht op de behoefte van zorgverleners in de Morswijk.
- Van der Dop, k. & Beijeman, E. (2018). Betere zorg door vroegsignalering: een evaluatie van het proces van vroegsignalering bij ouderen

Publicaties

- Kolste, R.A., von Faber, M., Andrée Wiltens, D.H., van den Heuvel, E.T.P., van der Pas, S. (2018) [Eindrapportage Haags Ontmoeten. \(pdf, 1.65 MB \)](#)
- Von Faber, M., (2018). [Haags Ontmoeten: wat zijn succesfactoren? \(pdf, 233 KB \)](#) Infographic
- Von Faber, M., Roes, T., Van der Pas, S. (2019). [Vitaliteit en langer zelfstandig \(thuis\) kunnen wonen: ouderen als co-researcher](#). *Geron* 21 (1).
- Von Faber, M., Van der Pas, S. (2018). [Proeftuin Verzorgd Thuis: Onderzoek naar gecombineerde hulp en zorg voor thuiswonende ouderen. \(pdf, 219 KB \)](#)
- Von Faber, M., Landkroon, J., Roes, Th., Van der Pas, S. (2018). [Vitaal en Langer Zelfstandig wonen in de Leidse regio. Een samenvatting. \(pdf, 344 KB \)](#)
- Von Faber, M., Landkroon, J., Roes, Th., Van der Pas, S. (2018). [Vitaal en Langer Zelfstandig wonen in de Leidse regio. \(pdf, 743 KB \)](#)Rapportage.
- Van Triest, N. & J. van Vliet (2017). De seniorvriendelijke stad. *Geron*, 2, 43-46.
- Van Vliet, J., Ligthart, M., Boon, M., Van der Pas, S. (2018). [Leeftijdsvriendelijke stad in beeld \(pdf, 205 KB \)](#). *Geron* 20 (4), 56-59.

- Van Vliet, J., Van der Pas, S., Gussekloo, J. (2019). [Burenhulp, een kans op hulp vlakbij](#). *Geron* 21 (1).
- Van der Pas, S. (2017). *Engaging ageing communities as co-creators of social services and support*. *Innovation in Aging*, Jul; 1(Suppl 1): 1346.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6184193/pdf/igx004.4942.pdf>

Thema 5: Monitoring: meten en weten in het sociaal domein

In de uitwerking van dit regionale thema zijn de leervragen gericht op inzicht krijgen in effecten en resultaten; de meerwaarde van het welzijnswerk en (wijk)zorg. In de kennis agenda is de volgende vraag gesteld; welke geschikte indicatoren zijn er en hoe kan je kwantificeren wat het resultaat is?

Verandering in Beeld

Vanaf 2016 houdt een team uit de regio Leiden samengesteld uit afvaardiging vanuit de gemeente Leiden, Servicepunt71 en een docent onderzoeker zich bezig met het thema. De aandacht richtte zich op het ontwikkelen van kwalitatieve indicatoren om beoogde veranderingen in het sociaal domein te monitoren. Monitoring krijgt pas betekenis als het geduid wordt, als het in een perspectief geplaatst wordt. Daarom is in de Leidse monitor naast het “tellen” veel aandacht voor het “vertellen”: de kwalitatieve duiding. Dit vertellen krijgt vorm met het onderzoek Verandering in Beeld (VIB). Hierbij worden er op een gestructureerde manier continu ervaringen in het sociaal domein in beeld gebracht. Via de Most Significant Change-methodiek wordt onderzoek gedaan naar de ervaringen van 95 cliënten in het sociaal domein.

Promotieonderzoek Onzekerheid bij professionals in Sociale Wijkteams Den Haag

Vanuit een samenwerking tussen het Lectoraat SIO, Gemeente Den Haag, en het Instituut Bestuurskunde, Universiteit Leiden wordt in 2017 een promotieonderzoek gestart. Het onderzoek richt zich op de vraag: “onzekerheid bij professionals in wijkteams in het sociaal domein”. Met behulp van het netwerk van de Werkplaats is dit onderzoek van start gegaan.

Activiteiten en thema's

Netwerkbijeenkomsten

20 Mei 2016	Presentatie Symposium Personalized Healthcare. Verandering in beeld – Most significant change.
Februari 2017	Presentatie gemeenteraad Leiden: Verandering in Beeld: een analyse van clientverhalen uit het sociaal domein
30 Oktober 2017	Presentatie gemeente Den Haag en Universiteit Leiden: promotieonderzoek Onzekerheid bij professionals in Sociale Wijkteams Den Haag
28 November 2017	Lezing professionals Sociale wijkteams Den Haag Inspiratiedag: Teamwerk in de wijk
8 Oktober 2018	Presentatie gemeente Den Haag en Universiteit Leiden: Kennisnetwerk sociaal domein en promotieonderzoek Regels in de Sociale Wijkteams Den Haag

Overige bijeenkomsten

13 April 2017	Directeuren Participatie G4 gemeenten: Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden
---------------	--

Onderwijs

4 april 2018	Gastcollege Leiderschap in de zorg voor tweedejaars Verpleegkunde, Hogeschool Leiden.
26 juni 2019	Gastcollege Leiderschap in de zorg, Learning community samenwerken in de wijk, studenten Sociaal werk Hogeschool Leiden en Huisartsen-in-opleiding LUMC

Publicaties

- Drijvers, A., & Rowaan, R. (2016). [Verandering in Beeld: een analyse van clientverhalen uit het sociaal domein](#).
- Bernards, B. (2019). *Omgaan met regels in het sociaal domein: De bureaucratie in de praktijk*. Gedownload van: <https://www.bestuurskunde.nl/2019/05/16/omgaan-met-regels-in-het-sociaal-domein-de-bureaucratie-in-de-praktijk/>
- Bernards, B., Groeneveld, S., Van der Pas, S., & Van der Voet, J. (2019). *Onzekerheid in het sociale domein (pdf, 271 KB)* [factsheet].
- Bernards, B., Groeneveld, S., Van der Pas, S., & Van der Voet, J. (2019). *Regels in de JMO-teams (pdf, 343 KB)* [factsheet].

Periode 2: januari 2019 - december 2019

Doorkijk naar de volgende periode

In 2019 zijn de directe Werkplaats-partners aan de slag gegaan met de contouren voor het programma voor 2020-2022. In dit jaar is veel voorbereidingswerk verzet en zijn nieuwe partijen aangesloten. In dit jaar is gewerkt aan de volgende drie opgaven:

1. Ontwerpen van een kennisagenda voor de periode 2020 t/m 2022
2. Inzetten op een regionale en landelijke verbinding
3. Een onderzoek naar de tussenstand van de regio; hoever is de lerende uitvoeringspraktijk

Ontwerpen van een kennisagenda voor de periode 2020 t/m 2022

Tijdens verschillende bijeenkomsten met partners werden drie thema's getoetst en verdiept met een brede afvaardiging vanuit de regio. De drie geformuleerde thema's zijn:

1. Armoede en schulden
2. Verbinding tussen gezondheid en sociaal domein
3. Langer thuis wonen

De komende jaren gaan drie leernetwerken aan de slag met deze drie thema's, bestaande uit bewoners en professionals uit beleid, praktijk en onderwijs van verschillende gemeenten. Rondom het centrale vraagstuk worden per leernetwerk de leervragen uitgewerkt per betrokken perspectief en wordt een werkwijze bepaald die leidt tot leeropbrengsten.

Inzetten op een regionale en landelijke verbinding

De partijen die een intentieverklaring voor de nieuwe periode hebben opgestuurd zijn; Hogeschool Leiden, De Haagse Hogeschool, gemeenten Den Haag, Leiden, Alphen aan den Rijn, Rijswijk, maatschappelijke organisaties Welzijn Xtra, Kwadraad, Cooperatie Sociale Wijkteams Leiden, Libertas Leiden, Radius Welzijn, Jes Rijnland.

Als voorwaarde voor partnerschap vragen we aan elke organisatie om te kiezen voor een van de drie thema's. Daarnaast de afspraak om structureel in kind uren in te brengen waarbij het wenselijk is dat deelnemers aan een leernetwerk persoonlijk en organisatie belang ervaren bij deelname. Bij elke leernetwerk gaat gewerkt worden vanuit een of twee bestaande praktijk(en) bij een van de partners, waardoor de mogelijkheid ontstaat om vanuit verschillende perspectieven te experimenteren met een leervraag voor optimale regionale leeropbrengsten. Landelijke verbinding; vanuit de landelijke Werkplaats Sociaal Domein zijn een aantal landelijke thema's vastgesteld met de vraag of elke werkplaats zich bij een thema wil aansluiten. De werkplaats Den Haag & Leiden heeft gekozen om aan te sluiten bij het onderwerp lerende praktijken. Hierdoor kunnen we inzichten uit de regionale leernetwerken en lokale leergemeenschappen uitwisselen en nog beter verbinden met het onderwijs. Daarnaast sluiten wij aan bij het onderwerp armoede en schulden. De nieuwe periode zien we als kans om inzichten uit de regio rond het thema armoede landelijk te delen en inspiratie te halen.